

Αποκρατικοποιήσεις: έναν κρίσιμος δείκτης για την επιτυχία της οικονομικής πολιτικής

ΝΙΚΟΣ ΒΕΤΤΑΣ

Καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών και γενικός διευθυντής του IOBE

Η οικονομία έχει φθάσει σε επίπεδο εξισορρόπησης και το τρέχον έτος είναι το πρώτο με θετική ανάπτυξη σε μία εξαετία - όμως η έξοδος από την κρίση δεν έχει ολοκληρωθεί. Απαιτείται λοιπόν να εξετασθούν προσεκτικά οι παράγοντες που εμβάθυναν την ύφεση και να υπάρξουν οι κατάλληλες κινήσεις που θα διασφαλίσουν ότι το επόμενο έτος θα είναι πράγματι το πρώτο μιας περιόδου υψηλών ρυθμών ανάπτυξης. Τα κύρια προβλήματα συνοψίζονται στην ιδιαίτερα ασθενή πορεία των επενδύσεων και στον αργό ρυθμό μεταρρύθμισης του δημόσιου τομέα της οικονομίας. Περισσότερο από κάθε άλλη περιοχή, ίσως είναι η συνολικά πολύ χαμηλότερη των προσδοκιών πορεία των αποκρατικοποιήσεων, που αντιπροσωπεύει τις δυσκολίες που έχουν υπάρξει και τα εμπόδια που ορθώνονται για το μετασχηματισμό της οικονομίας μας.

Η απόκλιση ανάμεσα στους αρχικούς στόχους του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων, ακόμη και όπως αυτοί αναπροσαρμόζονταν διαχρονικά, και τις πραγματικές επιδόσεις του προγράμματος ήταν εξαιρετικά μεγάλες. Το 2014, με στόχο 13,5 δισ. ευρώ οριστικοποιήθηκε ποσό μόλις 1,1 δισ. ευρώ. Συνολικά για το διάστημα 2011-2015, ενώ η αρχική πρόβλεψη ήταν για 50 δισ., αναμένεται να έχουν υπογραφεί ποσά μό-

νο για ύψος 6,9 δισ. Η απόκλιση δεν μπορεί να αποδοθεί μόνο σε δυσχέρειες διαχείρισης. Η αργή προώθηση των αποκρατικοποιήσεων αντανακλά κυρίως τη γενικότερη υποχώρηση των επενδύσεων κάθε είδους που έχει παρατηρηθεί στη χώρα από την έναρξη της κρίσης. Ενώ συνολικά οι επενδύσεις κυμαίνονταν ανάμεσα στο 20% και το 25% του ΑΕΠ από το 2000 έως το 2009, κατακρημνίστηκαν προς το 11% του (ήδη πολύ συρρικνωμένου) ΑΕΠ το 2013 και το 2014. Ειδικότερα, η πορεία των επενδύσεων με μακροπρόθεσμο και άμεσα παραγωγικό χαρακτήρα είναι φθίνουσα, αν και υπάρχει βάσιμη ελπίδα ότι θα αναστραφεί την επόμενη χρονιά. Θα έπρεπε κανείς να αναφερθεί ειδικότερα στις ξένες άμεσες επενδύσεις προς τη χώρα μας. Ενώ θα ανέμενε κανείς σταδιακή αύξησή τους κατά τη διάρκεια της κρίσης, η ιδιαίτερα χαμηλή συμβολή τους στο διά-

στημα 2000-2008, όπου ήταν στο 1% του ΑΕΠ, μειώθηκε περαιτέρω στο 0,66% του ΑΕΠ στα έτη 2009-2013. Το αντίστοιχο μέγεθος είναι για την Πορτογαλία 2,5%, για την Ισπανία 2,1% και τη Γερμανία 1,1%. Αν και είναι γνωστό ότι η χώρα μας είναι ουραγός στις ξένες άμεσες επενδύσεις, η σημασία αυτής της υστέρησης έχει πολλαπλώς υποτιμηθεί. Στο πλαίσιο λοιπόν της γενικότερης αδυναμίας προσέλκυσης ξένων κεφαλαίων που θα επενδυθούν με μακροπρόθεσμο ορίζοντα, δεν αποτελεί έκπληξη και η δυστοκία στην εξεύρεση κεφαλαίων που θα κατευθύνονταν στα περιουσιακά στοιχεία που το Δημόσιο θα ήθελε να αξιοποιήσει.

Μια δεύτερη, εξίσου σημαντική, παρατήρηση είναι πως η πώληση ή η με άλλους τρόπους αξιοποίηση περιουσιακών στοιχείων του ελληνικού Δημοσίου έχει προσκρούσει εκκωφαντικά στη συνολική πολυπλοκότητα και ασάφεια του νομοθετικού και λοιπού θεσμικού πλαισίου, παρά τις σημαντικές στοχευμένες προσπάθειες. Τα περιουσιακά στοιχεία που χειρίζεται το ΤΑΙΠΕΔ εμπίπτουν κυρίως σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη αφορά οργανισμούς που διαχειρίζονται ή δραστηριοποιούνται σε αγορές υπό μερική δημόσια ρύθμιση (όπως η ενέργεια, οι μεταφορές, τα τυχερά παίγνια και άλλες) και η δεύτερη αφορά στην ακίνητη περιουσία. Και στις δύο περιπτώσεις, οι δυσχέρειες και ασάφειες που αντιμετωπίζει κάθε επενδυτής είναι ιδιαίτερα σημαντικές και ασφαλώς αποθαρρύνουν όσους δεν θα ήταν διατεθειμένοι να αναλάβουν τέτοιου είδους κίν-

“

Σημαντική αύξηση των εσόδων από τις αποκρατικοποιήσεις μπορεί να επιτευχθεί μόνο σε συνάρτηση και συγχρονισμό με τη γενικότερη προσέλκυση επενδύσεων και ένα πρόγραμμα εκσυγχρονισμού του δημόσιου τομέα, όχι ως υποκατάστατο αυτών.

δυνο ή αλλιώς μειώνει δραστικά το τίμημα που θα ήταν διατεθειμένοι να αποδώσουν. Ειδικότερα αποθαρρύνει όσους επενδυτές δεν έχουν γνώση των ιδιοσυγκρασιών και ιδιαιτεροτήτων που μπορεί να έχει η ελληνική Δημόσια Διοίκηση και το σύστημα απονομής δικαιουσύννης. Αυτός ο παράγοντας λειτουργεί ως ένα υψηλό και συχνά ανυπέβλητο εμπόδιο εισόδου για τους νέους επενδυτές, που μπορεί να εκφράζουν ακριβώς το πλέον επιθυμητό είδος επένδυσης, αυτό που θα φέρει καινοτομία και ένταση του ανταγωνισμού.

Σημαντικοί διαγωνισμοί

Ειδικότερα, σύμφωνα και με την Εισπρακτική Έκθεση του Προϋπολογισμού για το 2015, βρίσκεται σε εξέλιξη στο ΤΑΙΠΕΔ μια σειρά από σημαντικούς διαγωνισμούς αξιοποίησης περιουσιακών στοιχείων, συμπεριλαμβανοντας, εκτός από την παραχώρηση 14 περιφερειακών αερολιμένων, την πώληση του 66% των μετοχών του Οργανισμού Λιμένος Πειραιώς και του Οργανισμού Λιμένος Θεσσαλονίκης, του 100% των μετοχών της ΤΡΑΙΝΟΣΕ Α.Ε. και ΕΕΣΣΤΥ, την παραχώρηση του δικαιώματος χρήσης, λειτουργίας, διαχείρισης και εκμετάλλευσης ομάδας από τουριστικούς λιμένες και μαρίνες, την αξιοποίηση των ολυμπιακών ακινήτων στο Γουδί και το Μαρκόπουλο Αττικής και την αξιοποίηση ακινήτων ανά την επικράτεια και σε πόλεις του εξωτερικού. Προωθείται επίσης επιτάχυνση των διαδικασιών ώστε να ξεκινήσουν στο άμεσο μέλλον η πώληση μετοχών των Ελληνικών Πετρελαίων (35%), της ΔΕΠΑ (65%), των Ελληνικών Ταχυδρομείων (90%) και άλλες. Συνολικά, η πρόοδος σε αυτό το μέτωπο μπορεί να συμβάλει αποφασιστικά στην αναπτυξιακή δυναμική της οικονομίας.

Δυσνητικά έσοδα

Πρέπει, όμως, να είναι σαφές ότι, όσο σημαντικά και να είναι τα δυσνητικά έσοδα από τις αποκρατικοποιήσεις για την πορεία σταθεροποίησης και δημοσιονομικής εξυγίανσης, και πράγματι μπορεί και πρέπει να παίξουν έναν κρίσιμο ρόλο ώστε να μειωθεί η φορολογική επιβάρυνση στη χώρα, δεν μπορούν να θεωρηθούν μια ανεξάρτητη μεταβλητή. Η σημαντική αύξηση των εσόδων από τις αποκρατικοποιήσεις μπορεί να επιτευχθεί μόνο σε συνάρτηση και συγχρονισμό με τη γενικότερη προσέλκυση επενδύσεων και ένα πρόγραμμα εκσυγχρονισμού του δημόσιου τομέα και όχι ως υποκατάστατο αυτών. Η συστηματική άρση των ευρύτερων εμποδίων στην επιχειρηματικότητα και ειδικότερα όσων στρεβλώνουν από δεκαετίες τους όρους του επιχειρηματικού παιχνιδιού σε βάρος των νεοεισερχομένων στις αγορές, αποτελεί την κρίσιμη προϋπόθεση επιτυχίας. Αλλιώς θα υπάρξει κυρίως ανακύκλωση των ήδη εγκατεστημένων κεφαλαίων και επιχειρηματικών ομίλων ή εισοδος καιροσκοπικών σχημάτων που θα δραστηριοποιηθούν μόνο στη βάση βραχυπρόθεσμων σχεδιασμών και κερδοφορίας.

Μια τελική αλλά καιρίαι παρατήρηση είναι πως ο κύριος στόχος του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων δεν μπορεί να είναι εισπρακτικός. Θα έπρεπε να αποτελεί κοινό τόπο ότι το κύριο ζητούμενο του προγράμματος είναι η αξιοποίηση της περιουσίας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, με στόχο φυσικά το δημόσιο όφελος. Ειδικότερα το πρόγραμμα πρέπει να στοχεύει στην προσέλκυση νέων παραγωγικών ιδιωτικών κεφαλαίων και να υποβληθεί την

ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, με αύξηση της ανταγωνιστικότητας και δημιουργία θέσεων εργασίας. Με αυτή την έννοια, ακόμη και μια παραχώρηση περιουσιακών στοιχείων (όπως ακινήτων ή αδειών διαχείρισης) που σήμερα παραμένουν ουσιαστικά σε ακηρία θα μπορούσε να ήταν χρήσιμη, ακόμη και με μικρό άμεσο εισπρακτικό όφελος, εφόσον θα δημιουργούσε την προοπτική για σημαντική μελλοντική αύξηση του εθνικού προϊόντος. Ενδεικτικά, μελέτη που εκπονήθηκε στο ΙΟΒΕ δείχνει ότι από την πρόσφατη παραχώρηση της έκτασης του παλαιού αεροδρομίου του Ελληνικού το κύριο και σημαντικό όφελος για την οικονομία θα προκύψει από την προγραμματισμένη ροή σημαντικού ύψους επενδύσεων σε βάθος χρόνου.

Συνολικά, θα μπορούσε κανείς να ισχυρισθεί ότι η παρακολούθηση της επιτυχίας του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων κατά το επόμενο έτος θα είναι ένας από τους πιο κρίσιμους δείκτες και της γενικότερης επιτυχίας της οικονομικής πολιτικής. Όχι μόνο γιατί τα έσοδα θα είναι σημαντικά για τη δημοσιονομική ισορροπία, αλλά κυρίως γιατί μια επιτυχία σε αυτόν τον τομέα θα σηματοδοτήσει την έναρξη ενός ισχυρού αναπτυξιακού κύκλου που θα στηρίζεται στην εξωστρεφή και μη κρατικοδίαιτη επιχειρηματικότητα.

“

Ο κύριος στόχος του προγράμματος δεν μπορεί να είναι εισπρακτικός - Ζητούμενο αποτελεί η αξιοποίηση της περιουσίας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, στοχεύοντας φυσικά στο δημόσιο όφελος.

